

Spis treści

Wstęp	7
1. Modelowanie i analiza ubezpieczeń wielostanowych – podejście macierzowe	9
1.1. Słowo wstępne	9
1.2. Modelowanie ubezpieczeń wielostanowych	10
1.3. Analiza strumieni finansowych w ubezpieczeniach wielostanowych z aktuarialnego i finansowego punktu widzenia	16
1.4. Faktoryzacja momentów sumy zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych	22
1.5. Macierzowa reprezentacja wielkości aktuarialnych	25
1.6. Przykłady numeryczne	29
1.7. Podsumowanie	45
Literatura	45
2. Efektywność aukcji	47
2.1. Słowo wstępne	47
2.2. Mechanizm aukcyjny	48
2.3. Kryteria efektywności	52
2.4. Czynniki wpływające na efektywność aukcji	54
2.5. Eksperymenty jako metoda badania efektywności	57
2.6. Efektywność jednoobiektowych aukcji jednokryterialnych	59
2.6.1. Aukcje sprzedażowe o prywatnej wycenie	59
2.6.2. Aukcje zakupowe (odwrotne)	61
2.6.3. Aukcje o współzależnych wycenach	66
2.6.4. Aukcje asymetryczne	70
2.7. Efektywność jednoobiektowych aukcji wielokryterialnych	71
2.8. Efektywność aukcji wieloobiektowych	77
2.9. Aukcje podwójne	80
2.10. Uwagi końcowe	81
Literatura	82
3. Proporcjonalne i degresywnie proporcjonalne metody alokacji dóbr	84
3.1. Słowo wstępne	84

3.2.	Podstawowe koncepcje sprawiedliwej dystrybucji dóbr	86
3.3.	Metody proporcjonalnej alokacji dóbr niepodzielnych	91
3.4.	Podziały degresywnie proporcjonalne	98
3.4.1.	Definicja degresywnej proporcjonalności	98
3.4.2.	Stabilność i warunki brzegowe podziału	101
3.4.3.	Uogólnienia metod proporcjonalnych	106
3.5.	Podsumowanie	118
	Literatura	119
4.	Metody analizy chaosu deterministycznego w szeregach czasowych	121
4.1.	Słowo wstępne	121
4.2.	Rekonstrukcja przestrzeni stanów układu dynamicznego	122
4.2.1.	Metoda opóźnień	125
4.2.2.	Metody wyboru czasu opóźnień	127
4.2.3.	Metody wyboru wymiaru zanurzenia d	130
4.3.	Wybrane metody identyfikacji chaosu deterministycznego	133
4.3.1.	Wymiar korelacyjny	133
4.3.2.	Największy wykładnik Lapunowa	134
4.3.3.	Statystyka BDS	137
4.3.4.	Wykładnik Hursta	139
4.3.5.	Miara DETM	142
4.4.	Redukcja szumu losowego	143
4.4.1.	Redukcja szumu metodą najbliższych sąsiadów	144
4.4.2.	Ocena skuteczności zastosowania redukcji szumu	145
4.5.	Prognozowanie dynamiki chaotycznej	146
4.5.1.	Metoda najbliższych sąsiadów	147
4.5.2.	Metoda LEM	148
4.6.	Zastosowanie rekonstrukcji przestrzeni do identyfikacji chaosu w finansowych szeregach czasowych	149
4.7.	Podsumowanie	161
	Literatura	161
	Spis rysunków	164
	Spis tabel	165

Wstęp

Podjęcie decyzji i dokonywanie wyborów to nieodłączne elementy prawie każdej sfery życia człowieka. Właściwe i skuteczne działanie w tym względzie jest bardzo istotne. Szczególnie widoczne jest to zwłaszcza wówczas, gdy skutki tych decyzji mają wpływ na właściwy wybór konstrukcji umowy ubezpieczeniowej, decydują o ustaleniu ceny, wyłonieniu właściwej reprezentacji parlamentarnej czy trafności inwestycji finansowej. W takich sytuacjach zastosowanie modeli matematycznych ma na celu zwiększenie obiektywizmu działania. Precyzja konstrukcji decyduje natomiast o sukcesie ich stosowania. Do takich problemów odnoszą się autorzy tego opracowania.

Monografia *Wybrane modele matematyczne w ekonomii. Decyzje i wybory* jest trzecią pracą z cyklu opracowań, których celem jest prezentacja współczesnych trendów w badaniach naukowych (a tym samym w literaturze światowej) w zakresie szeroko rozumianego matematycznego modelowania zjawisk ekonomicznych. Badania ilościowe odgrywają w ostatnich latach coraz większą rolę wśród wszystkich badań z obszaru ekonomii. Można zauważyć znaczne zwiększenie liczby publikacji wykorzystujących w swej części analitycznej modele matematyczne. W ten nurt wpisują się cztery rozdziały niniejszej pracy.

Oprócz łączącej je cechy, którą jest wykorzystanie narzędzi matematycznych do modelowania zjawisk ekonomicznych, mają one jeszcze jeden element wspólny: wskazanie modeli i metod pomocnych w podejmowaniu właściwej decyzji czy dokonywaniu właściwego wyboru. Decyzja i wybór mogą tu oznaczać zarówno decyzję o zawarciu umowy ubezpieczenia bądź dokonaniu inwestycji finansowej, jak i wybór mechanizmu aukcyjnego czy zasad ordynacji wyborczej.

Monografia składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym – *Modelowanie i analiza ubezpieczeń wielostanowych – podejście macierzowe* – podjęto ważny problem ubezpieczeń wielostanowych. Umowy dotyczące takich ubezpieczeń obejmują różne sfery ryzyka związane z życiem danej osoby. Klasycznym przykładem są tutaj coraz bardziej popularne ubezpieczenia na życie łączone z ubezpieczeniami dodatkowymi, takimi jak na przykład ubezpieczenia od trwałego inwalidztwa czy niezdolności do pracy. Podstawowy problem z zakresu ubezpieczeń, jakim jest kalkulacja składek i rezerw, rozwiązywany jest w tym przypadku dzięki konstrukcji modelu wielostanowego.

Rozdział drugi – *Efektywność aukcji*, przybliży mechanizmy aukcyjne. Aukcje są ważnym uzupełnieniem klasycznych transakcji rynkowych. Jest to metoda kojarzenia popytu z podażą w odniesieniu do dóbr nietypowych, takich jak na przykład dzieła sztuki. Funkcjonując na mało płynnych rynkach, aukcje pozwalają na zacho-

wanie elementów konkurencji i dzięki temu pomagają osiągać satysfakcjonującą cenę. W tej części wskazano także, jak istotną rolę odgrywa wybór odpowiedniego mechanizmu aukcyjnego.

W rozdziale trzecim – *Proporcjonalne i degresywnie proporcjonalne metody alokacji dóbr*, poruszono zagadnienie sprawiedliwej dystrybucji dóbr niepodzielnych. Problem ten przedstawiono na przykładzie wyboru reprezentacji w ciałach kolegialnych. Głównym celem tej części monografii jest dyskusja dotycząca możliwości zastosowania klasycznych metod dystrybucji proporcjonalnej, gdy podział jest dokonywany zgodnie z zasadą degresywnie proporcjonalnej alokacji.

Ostatni, czwarty rozdział – *Metody analizy chaosu deterministycznego w szeregu czasowych*, dotyczy problemu opisu szeregu czasowego w postaci nieliniowego modelu dynamicznego. Identyfikacja nieliniowości związana jest z kwestią rekonstrukcji przestrzeni stanów układu dynamicznego. To właśnie zagadnienia związane rekonstrukcją stanowią główny nurt analizy zamieszczonej w tym rozdziale.